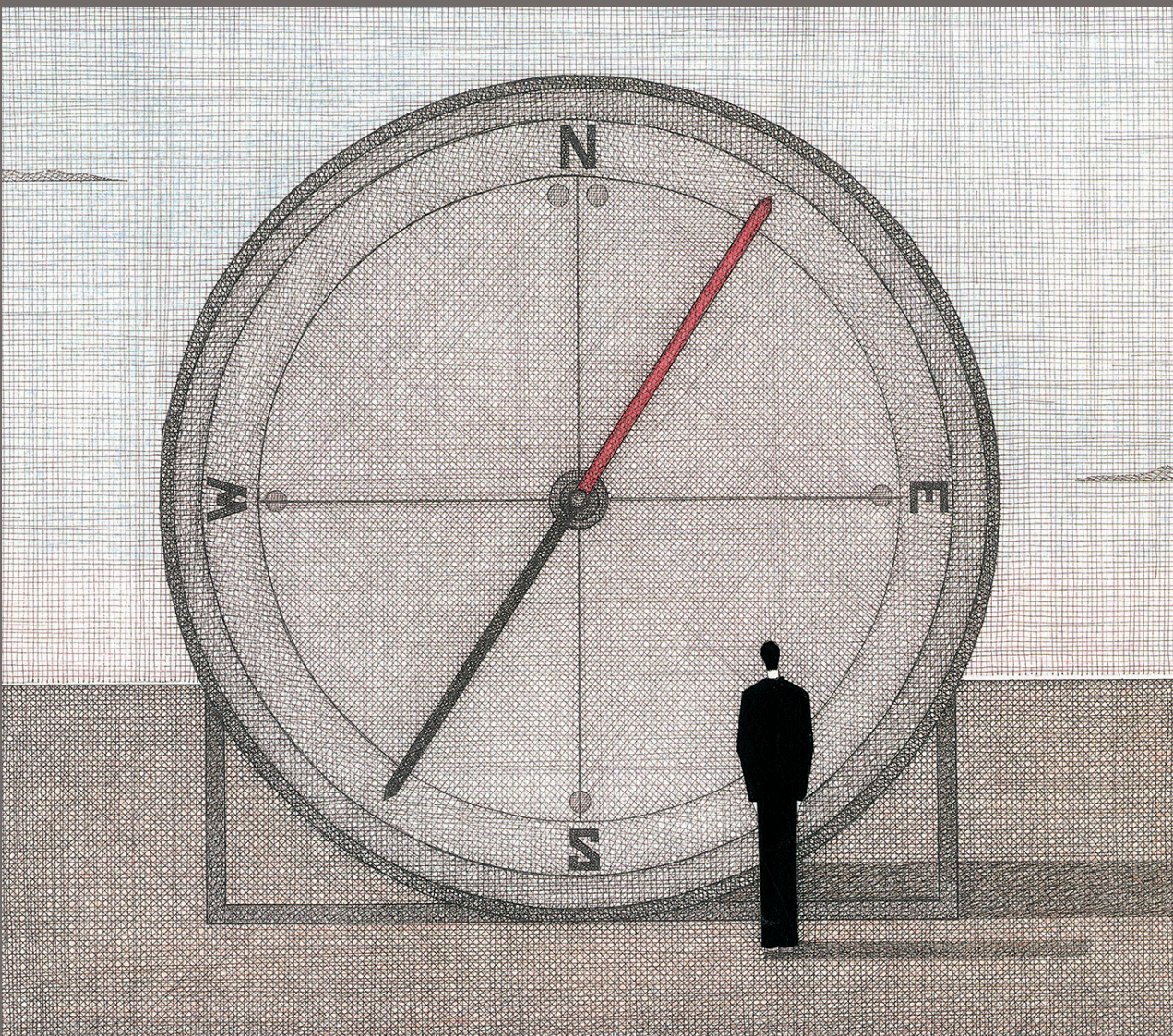

Międzynarodowe studia polityczne i kulturowe wobec wyzwań współczesności

pod redakcją Tomasza Domańskiego

dr hab. Paulina Matera, prof. nadzw. UŁ

Uniwersytet Łódzki

Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych

Katedra Amerykanistyki i Mass Mediów

Umacnianie amerykańskich sojuszy: Transatlantyckie Partnerstwo w Dziedzinie Handlu i Inwestycji i Partnerstwo Transpacyficzne

Celem artykułu jest analiza strategicznego znaczenia dwóch negocjowanych obecnie z inicjatywy Stanów Zjednoczonych porozumień gospodarczych: Transatlantyckiego Partnerstwa w Dziedzinie Handlu i Inwestycji (*Transatlantic Trade and Investment Partnership* — TTIP) i Partnerstwa Transpacyficznego (*Trans-Pacific Partnership* — TPP). Układy mają ułatwić otwarcie nowych rynków dla amerykańskiego eksportu i poprawy kondycji gospodarki Stanów Zjednoczonych. Takie dążenia przedstawił prezydent Barack Obama w orędziu o stanie państwa, wygłoszonym w 2013 r.¹ Atrakcyjność amerykańskiego rynku opiera się na jego wielkości i chłonności, kompetentnej sile roboczej, innowacyjności, przejrzystych i konsekwentnie egzekwowanych regułach działalności gospodarczej². Ostatnio Stany Zjednoczone dodatkowo wzmocniły swoją pozycję, uzyskując większą niezależność energetyczną, dzięki eksploatacji gazu i ropy z łupków. Niewątpliwie układy z USA są z tego względu bardziej atrakcyjne dla obecnych i nowych partnerów gospodarczych, którzy mogą liczyć na dostawy energii na preferencyjnych warunkach³.

¹ B. Obama, *State of the Union Address*, February 12, 2013. Na podstawie: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/02/12/remarks-president-state-union-address> (dostęp: 16.12.2014).

² E. Molendowski, W. Polan, *Dyplomacja gospodarcza. Rola i znaczenie w polityce zagranicznej państwa*, Oficyna, Kraków 2007, s. 99.

³ R.D. Blackwill, M.L. O'Sullivan, *America's Energy Edge*, „Foreign Affairs”, March/April 2014, Vol. 93 Issue 2, s. 111.

Z inicjatywami wspomnianych wcześniej układów łączą się także ważne cele strategiczne polityki zagranicznej. Stany Zjednoczone wielokrotnie w ciągu swej historii wykorzystywały porozumienia gospodarcze do realizacji interesów geopolitycznych. Aktualnie ważnym rywalem Stanów Zjednoczonych są Chiny, umacniające swoje wpływy polityczne i gospodarcze na świecie, a szczególnie w regionie Azji i Pacyfiku. USA odczuwają również zagrożenie destabilizacją na Bliskim Wschodzie, z powodu działalności tzw. Państwa Islamskiego na terenie Syrii i Iraku. Zagrożenie dla bezpieczeństwa, szczególnie europejskiego, stanowią działania Rosji, która w lutym 2014 r. dokonała aneksji Krymu i angażuje się w walki na wschodzie Ukrainy. By odpowiedzieć na te wyzwania, Stany Zjednoczone muszą umocnić sojusze na całym świecie.

Amerykanie chcą także zachować decydujący wpływ na działalność globalnych organizacji (MFW czy WTO). Dążą również do wzmocnienia swojej gospodarki poprzez ożywienie zagranicznych inwestycji i handlu, co ma także zacieśnić związki z sojusznikami we wszystkich możliwych obszarach. Do realizacji tych celów konieczne jest większe zaangażowanie we współpracę międzynarodową. Służą temu dwie komplementarne inicjatywy: TTIP — mający na celu tchnięcie „nowego życia” w wieloletni sojusz i TTP — utrzymania wpływów w regionie Azji i Pacyfiku.

1. Cele strategiczne TTIP

Owocem spotkania na szczycie USA–UE, zorganizowanym w Madrycie w grudniu 1995 r., była Nowa Agenda Transatlantycka (*New Transatlantic Agenda*). W deklaracji zapisano konieczność współpracy i częstych konsultacji. Postulowano, by kooperacja miała miejsce nie tylko na szczeblu władz państwowych, ale również między organizacjami, grupami zawodowymi i stowarzyszeniami (tzw. *people-to-people dialogues*)⁴. Rezultatem tych założeń było utworzenie porozumienia prywatnych przedsiębiorców pod nazwą *Transatlantic Business Dialogue*. Oznaczało to w praktyce powstanie grupy lobbingowej, której celem było wpływanie na rządy UE i USA, by prowadziły politykę ułatwiającą transatlantyckie kontakty gospodarcze. Na spotkaniu w Madrycie rozważano także propozycję utworzenia strefy wolnego handlu pod nazwą *Transatlantic Free Trade Agreement* (TAFTA). Jednak obie strony nie wykazywały entuzjazmu dla wprowadzenia takiego układu w życie, ze względu na odmienną politykę gospodarczą oraz protekcjonizm stosowany w odniesieniu do niektórych towarów, zwłaszcza artykułów rolnych⁵.

⁴ *New Transatlantic Agenda*, na podstawie: http://eeas.europa.eu/us/docs/new_transatlantic_agenda_en.pdf (dostęp: 10.12.2014).

⁵ G. Lundestad, „*Empire*” by *Integration. The United States and European Integration, 1945–1997*, Oxford University Press, New York 1998, s. 125.

W 1998 r. podpisano Transatlantyczne Partnerstwo Gospodarcze (*Transatlantic Economic Partnership* — TEP), mające na celu m.in. redukcję barier handlowych i znoszenie ograniczeń w przepływie kapitału. Dla koordynacji realizacji tych zadań utworzono Grupę Sterującą (*TEP Steering Group*)⁶.

Działania te nie przynosiły konkretnych rezultatów, a ożywienie działań integracyjnych nastąpiło dopiero w 2007 r., kiedy na wniosek prezydenta Stanów Zjednoczonych George'a W. Busha i kanclerz Niemiec Angeli Merkel na szczycie USA–UE przyjęto Ramy na rzecz Rozwoju Transatlantycznej Integracji Gospodarczej (*Framework for Advancing Transatlantic Economic Integration*). Powstała Transatlantyczna Rada Gospodarcza (*Transatlantic Economic Council*). W jej pracach nastąpił jednak impas, ze względu na wiele szczegółowych rozbieżności. Nowy impuls miał miejsce w listopadzie 2011 r., kiedy Grupa Robocza Wysokiego Szczebla do spraw Zatrudnienia i Wzrostu (*High Level Working Group on Jobs and Growth*), rozpoczęła pracę nad liberalizacją warunków wzajemnego handlu i inwestycji. Oprócz przedstawicieli władz, w pracę Grupy byli zaangażowani przedsiębiorcy, żywo zainteresowani kształtem przyszłego układu. W dniu 11 lutego 2013 r. opublikowano raport końcowy, w którym zalecano rozpoczęcie negocjacji umowy handlowo-inwestycyjnej: Transatlantycznego Partnerstwa w Dziedzinie Handlu i Inwestycji, co miało miejsce 17 czerwca 2013 r. podczas szczytu G8 w Lough Erne⁷.

Projektowana umowa ma charakter gospodarczy. Na tym polu, przewidywanymi skutkami jej wejścia w życie są korzyści wszystkich stron układu, takie jak: ułatwienia w handlu przez redukcję ceł, barier pozataryfowych i regulacji, lepsze warunki dla wzajemnych inwestycji, zwiększenie liczby miejsc pracy, poprawa konkurencyjności na rynkach światowych czy większy wzrost PKB⁸. Jednak jest ona przede wszystkim dowodem dążenia partnerów do wzmocnienia sojuszu. Już w pierwszej kadencji prezydent USA Barack Obama realizował politykę „zwrotu ku Azji”⁹. Jednak wydarzenia na świecie pokazały, że Stany Zjednoczone wciąż potrzebowały współpracy z Europą w wielu obszarach¹⁰. Za przykład może służyć stosunek wobec trwającego od 2014 r. konfliktu wewnętrznego na Ukra-

⁶ J. Gryz, *Proces instytucjonalizacji stosunków transatlantycznych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2004, s. 188. Por. M. Walczak, *Instytucjonalizacja stosunków transatlantycznych*, „Studia Europejskie”, 2011, nr 1, s. 59.

⁷ 2013 Lough Erne G8 Leaders' Communiqué, June 18, 2013. Na podstawie: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/207771/Lough_Erne_2013_G8_Leaders_Communique.pdf (dostęp: 12.12.2014).

⁸ J.J. Schott, C. Cimino, *Crafting a Transatlantic Trade and Investment Partnership: What Can Be Done?*, Peterson Institute for International Economics, Policy Brief, March 2013. Na podstawie: <http://www.iie.com/publications/interstitial.cfm?ResearchID=2352> (dostęp: 12.12.2014). Por. *Stosunki UE–USA*, na podstawie: http://www.msz.gov.pl/pl/c/MOBILE/polityka_zagraniczna/inne_kontynenty/ameryka_polnocna/stosunki_dwustronne_ameryka_pln/stosunki_ue__usa (dostęp: 18.01.2015).

⁹ Podczas wizyty w Europie w maju 2011 r. stwierdził wprost, że XXI w. będzie dla Ameryki wiekiem Pacyfiku (*America's Pacific Century*).

¹⁰ P. Matera, *Relacje transatlantyczne w czasie prezydentury Baracka Obamy. Koniec „specjalnych stosunków”?*, „Przegląd Zachodni”, 2012, nr 4, s. 57.

inie i wrogiej ingerencji Rosji w sprawy wewnętrzne tego państwa. Można stwierdzić, że konsolidacja sojuszu przez umocnienie związków gospodarczych zwiększy możliwości działania USA i UE. Wprawdzie sojusznicy nałożyli już szereg sankcji gospodarczych na Rosję, jednak bardziej uzależnione od wymiany z tym państwem kraje europejskie wprowadzały mniej restrykcyjne od amerykańskich środki¹¹. Umocnienie związków gospodarczych w ramach TTIP mogłoby zmienić tę sytuację.

Z pewnością ważnym bodźcem dla Amerykanów do umocnienia sojuszu atlantyckiego były takie wydarzenia, jak kryzys finansowy rozpoczęty w 2008 r., impas w negocjacjach rundy Doha w ramach WTO, a nade wszystko wzrost nowych potęg na arenie międzynarodowej. Gdyby TTIP weszło w życie, potencjał „gospodarki atlantyckiej”¹² byłby czynnikiem umożliwiającym Zachodowi utrzymanie dominującego wpływu na system światowy poprzez decydujący głos w kluczowych organizacjach międzynarodowych. Wzrost powiązań gospodarczych prowadziłby zapewne do harmonizacji stanowisk USA i UE na wielu polach. Należy podkreślić, że obie strony byłyby politycznymi beneficjentami tego układu, wzmacniając swoje wpływy na świecie.

Bezprecedensowy wzrost gospodarczy Chin skłania to państwo do coraz bardziej asertywnych prób zwiększenia swoich wpływów zarówno w wymiarze regionalnym (do czego odnoś się w dalszej części artykułu), jak również globalnym. Przykładem dążeń do zmian systemowych jest współpraca w ramach grupy BRICS, tzw. **gospodarek wschodzących — z Brazylią, Rosją, Indiami i Republiką Południowej Afryki**. **Kraje te zdecydowanie dążą do reformy MFW, w wyniku której chciałyby uzyskać większy procent głosów w Radzie Wykonawczej tej instytucji.** Państwa zachodnie, posiadające w niej dominującą rolę, zdają sobie sprawę z konieczności zmian, by utrzymać wiarygodność i możliwości finansowe MFW, lecz z drugiej strony obawiają się zmniejszenia swoich wpływów — wyrażają także obawę o mniejszą odpowiedzialność krajów BRICS, które mogą liberalizować warunki udzielania pożyczek¹³. Dowodem na wzrost znaczenia państw spoza kręgu atlantyckiego, jest funkcjonowanie, obok G7, forum G20, gdzie dyskutowane są najważniejsze sprawy gospodarki światowej i wyzwania polityczne. Choć G7 wciąż istnieje, należy przyznać, że nowe, szersze gremium odzwierciedla lepiej obecny układ sił na świecie¹⁴. Pod-

¹¹ Niektóre kraje UE, chcąc chronić własne interesy gospodarcze, zawierały bilateralne porozumienia z Rosją, Zob. np. B. Lewis, S. de La Hamaide, *Poland criticizes bilateral trade deals with Moscow after French accord*. Na podstawie: <http://www.reuters.com/article/2015/01/26/us-ukraine-crisis-pork-idUSKBNOKZ1SX20150126> (dostęp: 12.02.2015).

¹² Na ten temat zob. J. Wódka, *Rewitalizacja partnerstwa transatlantyckiego? Perspektywy Transatlantyckiego Partnerstwa na rzecz Handlu i Inwestycji*, s. 110–113. Na podstawie: http://www.isppan.waw.pl/subpage/europeistyka//publikacje/files/jakub_wodka_art2.pdf (dostęp: 25.11.2014).

¹³ L. Egan, A. Yukhananov, *G20 Gives U.S. Year-End Deadline for IMF Reforms*, Reuters, 11.04.2014. Na podstawie: <http://www.reuters.com/article/2014/G4/11/us-g20-economy-idUSBREA3A1FC20140411> (dostęp: 26.05.2014).

¹⁴ W obradach G20 biorą udział przedstawiciele: Arabii Saudyjskiej, Argentyny, Australii, Brazylii, Chin, Francji, Indii, Indonezji, Japonii, Kanady, Korei Południowej, Meksyku,

pisanie TTIP zwiększyłyby władzę relacyjną Stanów Zjednoczonych — ich możliwość wywierania wpływu na podmioty zewnętrzne, by wprowadzać korzystne dla siebie rozwiązania regulacyjne i instytucjonalne. Działając osobno, zarówno USA, jak i UE, nie byłyby w stanie zrównoważyć nacisków na zmiany ze strony wschodzących mocarstw.

W tym kontekście powstaje również problem narastających na świecie obaw przed dominacją Zachodu. Krytycy TTIP wskazują, że może ono wpłynąć negatywnie na kraje, które nie popierają organizacji gospodarki i zasad funkcjonowania społeczeństw według tych przewidzianych przez sygnatariuszy porozumienia. Wśród zagrożonych obszarów najczęściej wymieniane są: działalność małych i średnich przedsiębiorstw, bezpieczeństwo ekologiczne, wolność Internetu, prawo do ochrony danych osobowych i prawa konsumentów¹⁵.

Oprócz powyższych zastrzeżeń, artykułowanych głównie przez organizacje społeczne, partnerzy muszą brać pod uwagę także reakcję państw nieobjętych umową. Wyrażano obawy, że normy TTIP staną się obowiązującym wzorcem dla umów z krajami trzecimi, co ograniczy możliwości ich zawierania. Ważną kwestią jest także spodziewany po wejściu w życie TTIP efekt przesunięcia handlu, który niekorzystnie wpłynie na dotychczasowych partnerów handlowych USA i UE. Dotyczy to szczególnie takich krajów, jak Turcja, którą łączy z UE unia celna, czy Meksyku obawiającego się rozluźnienia kontaktów gospodarczych z USA w ramach NAFTA. Przedstawiciele tych państw zgłosili chęć uczestniczenia w negocjacjach, jednak do tej pory przedstawiciele USA i UE odpowiadali, że rozmowy są już bardzo skomplikowane, a dodanie kolejnych uczestników mogłoby opóźnić, jeśli nie uniemożliwić, osiągnięcie konsensusu¹⁶. Zależy im teraz na przyspieszeniu procesu negocjacyjnego, ze względu na zbliżający się okres prezydenckiej kampanii wyborczej w Stanach Zjednoczonych¹⁷. Należy przyznać, że utrzymanie kontaktów z innymi partnerami na dotychczasowym poziomie w momencie utworzenia TTIP będzie trudne. Może to spowodować nieporozumienia Stanów Zjednoczonych z ważnymi strategicznymi sojusznikami. Receptą na zniwelowanie takich skutków mogą być wzmoczone wysiłki w celu zawierania zarówno przez UE, jak i USA,

Niemiec, Rosji, RPA, Stanów Zjednoczonych, Turcji, Wielkiej Brytanii, Włoch oraz Unii Europejskiej.

¹⁵ *Civil Society's Concerns about the Transatlantic Trade and Investment Partnership*, na podstawie: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/536404/EXPO_IDA-%282014%29536404_EN.pdf (dostęp: 30.01.2015).

¹⁶ S.I. Akhtar, V.C. Jones, *Proposed Transatlantic Trade and Investment Partnership (T-TIP): In Brief*, June 11, 2014, Congressional Research Service. Na podstawie: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R43158.pdf> (dostęp: 11.01.2015).

¹⁷ Choć odnowienie sojuszu atlantyckiego jest istotne dla Amerykanów, kwestie te mogą przyćmić inne zagadnienia, szczególnie te związane z polityką wewnętrzną, np. reforma systemu ubezpieczeń zdrowotnych czy kwestia nielegalnych imigrantów (K. Bildt, J. Solana, *A Comeback Strategy for Europe*, na podstawie: <https://www.project-syndicate.org/commentary/2015-ttip-conclusion-critical-by-carl-bildt-and-javier-solana-2015-01>, dostęp: 18.01.2015).

nowych umów o wolnym handlu i dostosowanie już istniejących do zmieniających się warunków¹⁸.

Ostatnia do tej pory — ósma runda negocjacyjna TTIP, odbyła się w lutym 2015 r. W wielu sprawach osiągnięto konsensus, lecz wciąż pozostają do rozstrzygnięcia kwestie szczegółowe, które są jednak bardzo problematyczne¹⁹. Protesty społeczne związane z obawami o negatywny wpływ TTIP na gospodarkę narodowe i brakiem transparentności procesu, mogą również sprawić, że osiągnięcie porozumienia może być zahamowane, a sam projekt ponownie zarzucony. W październiku 2014 r. w dwudziestu dwóch krajach europejskich miały miejsce wielotysięczne demonstracje²⁰. Według Karla Bildta i Javiera Solana, porażka TTIP miałaby nie tylko katastrofalne konsekwencje dla sojuszu transatlantyckiego, ale także dla spójności UE. Wyrazili oni opinię, że mogłoby to być powodem opuszczenia UE przez Wielką Brytanię. Rozejście się dróg UE i USA osłabiłoby również pozycję państw europejskich wobec Rosji, a wzrost znaczenia nowych mocarstw, szczególnie azjatyckich, zmniejszyłby znacznie pozycję geopolityczną obu partnerów²¹. Także Amerykanie zdają sobie sprawę z negatywnych konsekwencji fiaska rozmów. Jednak w związku z przedstawionymi wyżej trudnościami, nie ustalono jeszcze ostatecznego terminu zakończenia negocjacji.

2. Cele strategiczne TTP

Partnerstwo Transpacyficzne (*Trans-Pacific Partnership* — TPP) ma być porozumieniem o wolnym handlu między dwunastoma państwami: Australią, Brunei, Chile, Japonią, Kanadą, Malezją, Meksykiem, Nową Ze-

¹⁸ UE w 2012 r. rozpoczęła negocjacje na ten temat z Ukrainą, Mołdawią i Gruzją (J. Orbie, B. Kerremans, *Theorizing European Union Trade Politics: Contending or Complementary Paradigms?*, „Journal of Contemporary European Research”, vol. 9, nr 4 (2013), s. 494. Por. M. Rostowska, *Nowe umowy o wolnym handlu receptą na kryzys?*, Biuletyn PISM, nr 59, 3 czerwca 2013. Na podstawie: https://www.pism.pl/files/?id_plik=13785 (18.01.2015).

¹⁹ Przeszkody w osiągnięciu porozumienia są głównie związane z harmonizacją systemów regulacji, które dotyczą na przykład oznakowania produktów czy reguł pochodzenia. Problemem też jest dążenie niektórych krajów europejskich do ochrony tzw. sektorów wrażliwych, takich jak przemysł filmowy i muzyczny czy rolnictwo. Europejczycy chcą z kolei przekonać Amerykanów do zniesienia ograniczeń eksportu surowców energetycznych i dopuszczenie ich firm do realizacji zamówień publicznych (K. Sutton, *TTIP Negotiations: a Summary of Round 8*, Berterlsmann Foundation, February 11, 2015, na podstawie: <http://www.bfna.org/sites/default/files/publications/BBrief%20TTIP%20Summary%20Round%208%20%2811Feb15%29.pdf>, dostęp: 16.02.2015).

²⁰ #NoTTIP: Mass Protests Slam US-EU Trade Deal as ‘Corporate Power Grab’, Reuters, October 11, 2014, na podstawie: <http://rt.com/news/195144-europe-protests-stop-ttip/> (dostęp: 18.01.2015).

²¹ K. Bildt, J. Solana, *op. cit.* Por. R. Pardo, *The Transatlantic Trade and Investment Partnership. A Long Hard Road to Multilateralism?*, European Policy Center. Na podstawie: http://www.epc.eu/prog_details.php?cat_id=4&pub_id=3670&prog_id=2 (dostęp: 12.11.2014).

landią, Peru, Singapurem, Stanami Zjednoczonymi i Wietnamem. Obecność wśród negocjatorów krajów azjatyckich, a także ważnych partnerów handlowych Chin z Ameryki Łacińskiej, skłania do konkluzji, że porozumienie, oprócz wymiaru gospodarczego, ma dla Stanów Zjednoczonych również cel strategiczny. Jest nim dążenie do utrzymania wpływów USA w regionie Azji i Pacyfiku i równoważenia wpływów ChRL. Wobec planów pogłębienia współpracy tego państwa ze Stowarzyszeniem Państw Azji Południowo-Wschodniej — ASEAN (*Association of Southeast Asian Nations*)²², także w ramach ASEAN+3²³ i ASEAN+6²⁴, Amerykanie próbowali wyjść z własną inicjatywą. Warto zauważyć, że początkowo w negocjacjach uczestniczyło oprócz USA tylko osiem państw. Fakt, że z czterema z nich Stany Zjednoczone miały już układy o wolnym handlu (z Australią, Singapurem, Chile i Peru), a pozostałe cztery (Brunei, Malezja, Wietnam i Nowa Zelandia), nie miały dla USA dużego znaczenia gospodarczego, potwierdza tezę o silnym wątku politycznym tego układu²⁵.

Angażując się w rozmowy na temat TPP, Stany Zjednoczone wyraźnie za-sygnalizowały zainteresowanie zbliżeniem gospodarczym z państwami azjatyckimi, a także chęć wywierania wpływu na kształt przyszłych porozumień. W Waszyngtonie liczone, że inne państwa przystąpią wkrótce do negocjacji układu, co wkrótce się stało — atrakcyjność projektu została podniesiona przez przyłączenie się do rozmów Kanady, Meksyku i Japonii.

Po raz pierwszy przedstawiono szerszy projekt porozumienia na spotkaniu ministerialnym APEC (*Asia-Pacific Economic Cooperation*)²⁶ w listopadzie 2011 r. Negocjacje wciąż trwają, a punktami spornymi pozostają najbardziej wrażliwe kwestie, takie jak zasady handlu produktami rolniczymi, tekstylnymi, ochrona własności intelektualnej czy problemy związane z działaniem dużych przedsiębiorstw państwowych.

Oprócz wspomnianych wcześniej dążeń do równoważenia wpływów ChRL, Amerykanie postrzegają TPP jako środek do kształtowania zasad handlu w regionie. Waszyngton spodziewa się, że porozumienie mogłoby służyć harmonizacji istniejących już układów o wolnym handlu²⁷, przyciągnąć nowych jego uczestników i ułatwić w przyszłości zawarcie szero-

²² ASEAN tworzą: Brunei, Filipiny, Indonezja, Kambodża, Laos, Malezja, Myanmar, Singapur, Tajlandia i Wietnam.

²³ Blok współpracy państw ASEAN z Chinami, Japonią i Koreą Południową.

²⁴ Blok współpracy państw ASEAN z Chinami, Japonią, Koreą Południową, Indiami, Australią i Nową Zelandią.

²⁵ A. Capling, J. Ravenhill, *Multilateralising Regionalism: What Role for the Trans-Pacific Partnership Agreement?*, „The Pacific Review”, 2011, vol. 24, issue 5, s. 558.

²⁶ APEC jest luźnym stowarzyszeniem integracyjnym, do którego należą: Australia, Brunei, Chile, Chiny, Filipiny, Hongkong, Indonezja, Japonia, Kanada, Korea Południowa, Malezja, Meksyk, Nowa Zelandia, Papua Nowa Gwinea, Peru, Rosja, Singapur, Tajlandia, Tajwan, Stany Zjednoczone i Wietnam.

²⁷ Do tej pory Stany Zjednoczone mają podpisane układy o wolnym handlu z sześcioma państwami zaangażowanymi w negocjacje TPP: Australią, Chile, Kanadą, Meksykiem, Peru i Singapurem (Office of the US Trade Representative: Free Trade Agreements, na podstawie: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements>, dostęp: 2.02.2015).

kiego porozumienia o liberalizacji handlu na forum WTO²⁸. TPP ma objąć państwa wytwarzające 40% światowego PKB i odpowiedzialne za około jedną trzecią wartości światowego handlu. Dzięki temu Stany Zjednoczone miałyby wpływ na kształtowanie zasad handlu w kluczowym regionie²⁹. Trzeba jednak pamiętać, że trudność w osiągnięciu harmonizacji, oprócz wcześniej wymienionych, stanowi tzw. „efekt spaghetti”, czyli istnienie w Azji Południowo-Wschodniej wielu układów handlowych, zobowiązujących sygnatariuszy do przestrzegania określonych zasad, które przeplatając się wzajemnie, często się wykluczają. Jest to istotne utrudnienie dla zawarcia wielostronnego, spójnego porozumienia gospodarczego³⁰.

Wszystkie kraje biorące udział w negocjowaniu TPP, wykazywały poparcie dla liberalizacji handlu. Należy jednak zauważyć, że są one na różnym poziomie rozwoju gospodarczego, co generuje trudności w osiągnięciu kompromisu na temat obowiązujących reguł działania przyszłego układu. Bardzo zróżnicowane są też obecne związki gospodarcze poszczególnych krajów z USA. Wartość handlu towarami Stanów Zjednoczonych z potencjalnymi członkami układu w 2013 r. przekraczała 1,5 bln USD, a inwestycje 86 mld USD. Trzeba jednak pamiętać, że większość wymiany i inwestycji płynęła do tradycyjnych sojuszników USA: Kanady, Meksyku i Japonii³¹.

Istnieje prawdopodobieństwo, że Stany Zjednoczone, chcąc wprowadzić sztywne zasady inwestowania, handlu tzw. produktami wrażliwymi (np. rolnymi) czy przestrzegania praw własności intelektualnej, mogą ponieść porażkę. Oferta Chin, które w większości przypadków proponują układy handlowe dotyczące tylko niektórych produktów czy usług, może wydać się potencjalnym partnerom bardziej atrakcyjna. Poza tym Chiny — w przeciwieństwie do USA — nie wymagają przedstawienia planu realizacji przeprowadzenia reform rynkowych. Dlatego negocjatorzy amerykańscy muszą być gotowi do zgody na kompromisowe rozwiązania. Istotny jest też udział w negocjacjach TPP Japonii — Stany Zjednoczone nie są jedyną dominującą gospodarką, zdolną forsować własne propozycje³².

Również w przypadku TTP, Stany Zjednoczone muszą rozważyć wpływ zawartego porozumienia na kraje trzecie. Podobnie jak TTIP, również TTP

²⁸ Ponieważ obecnie negocjacje w ramach rundy Doha utknęły w martwym punkcie, Stany Zjednoczone zintensyfikowały wysiłki w celu zawierania porozumień o wolnym handlu z poszczególnymi państwami bądź grupami państw, by pozyskać zwolenników do przyszłych ustaleń na poziomie globalnym (L.C. Backer, *The Trans-Pacific Partnership: Japan, China, the U.S., and the Emerging Shape of a New World Trade Regulatory Order*, „Washington University Global Studies Law Review”, 2014, vol. 13, issue 3, 2014, s. 59).

²⁹ I.F. Fergusson, M.A. McMinimy, B.R. Williams, *The Trans-Pacific Partnership (TPP). Negotiations and Issues for Congress*, November 19, 2014, Congressional Research Service, s. 3. Na podstawie: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R42694.pdf> (dostęp: 23.01.2015).

³⁰ S. Bobowski, *Efekt spaghetti — przejaw czy zagrożenie procesów integracyjnych w regionie Azji i Pacyfiku?*, [w:] *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Ekonomia i Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze* 19, nr 28, 2008, s. 39–43. Na podstawie: http://www.dbc.wroc.pl/Content/4266/PN_28_EMMSG_19.pdf (dostęp: 12.10.2014).

³¹ I.F. Fergusson, M.A. McMinimy, B.R. Williams, *op. cit.*, s. 14–15.

³² *Ibidem*, s. 5.

wzbudza wiele kontrowersji w społeczeństwach zainteresowanych krajów, a także w Kongresie USA. Przeciwnicy krytykują niski poziom transparentności rozmów. Ponieważ, oprócz przedstawicieli rządów, biorą w nich udział reprezentanci wielkich międzynarodowych korporacji, istnieją obawy, że przyszły układ będzie bronił ich interesów „kosztem pracowników, konsumentów, środowiska naturalnego i amerykańskiej demokracji”, jak to ujął senator Bernard Sanders³³. W krajach, które mają w przyszłości przystąpić do układu, odbywały się wielotysięczne demonstracje jego przeciwników³⁴.

Umacniające swą pozycję gospodarczą Chiny, są bardzo atrakcyjnym partnerem dla państw regionu. W 2013 r. wzrost PKB wynosił 7,7%, a pod względem jego wartości zajmują drugie miejsce po Stanach Zjednoczonych. Są również największym eksporterem świata (wartość eksportu: 2,21 bln USD), a już w 2010 r. odebrały Stanom Zjednoczonym pierwszeństwo w rankingu największych producentów towarów przemysłowych. Chiny przyciągają coraz więcej bezpośrednich inwestycji zagranicznych, a od 2011 r. utrzymuje się trend dynamicznego wzrostu inwestycji pochodzących z tego kraju za granicą (w 2013 r. były o 16,8% większe niż w roku poprzednim)³⁵.

Przywódca Chin, Xi Jinping już po objęciu stanowiska sekretarza generalnego Komunistycznej Partii Chin w listopadzie 2012 r.³⁶, zapowiedział realizację „chińskiego snu” (*Chinese dream*) — planu harmonijnego rozwoju wewnętrznego państwa we wszystkich dziedzinach. Zapowiadał również wzmocnienie pozycji ChRL na arenie międzynarodowej. Choć decydenci chińscy uznają konieczność współpracy ze Stanami Zjednoczonymi, podejmują kroki w celu zahamowania amerykańskiej ekspansji w Azji, proponując alternatywne programy.

W listopadzie 2014 r. w Pekinie odbył się szczyt APEC (*Asia-Pacific Economic Cooperation*, Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku)³⁷. Xi Jinping ogłosił gotowość Chin do wsparcia rozwoju całego regionu i wprowadzania programu, który określił jako *Asia-Pacific dream*. Najszerzej dyskutowaną inicjatywą jest program stworzenia nowego „Jedwabnego Szlaku”. Inicjatywa została ogłoszona po raz pierwszy przez chińskiego przywódcę podczas jego wizyty w Kazachstanie we wrześniu 2014 r. Ma to być sieć infrastruktury transportowej (autostrad, linii kolejowych, portów) łączącej Chiny

³³ Cyt. za: S. Srinivas, *Trans Pacific Partnership: Obama Ready to Defy Democrats to Push Secretive Trade Deal*, „The Guardian”, January, 20, 2015. Na podstawie: <http://www.theguardian.com/business/2015/jan/20/barack-obama-trans-pacific-partnership-republicans> (dostęp: 10.02.2015).

³⁴ C.A. Sheets, *How To Fight The Trans-Pacific Partnership: Anti-TPP Petitions, Protests & Campaigns*, „International Business Times”, November 18, 2013. Na podstawie: <http://www.ibtimes.com/how-fight-trans-pacific-partnership-anti-tpp-petitions-protests-campaigns-1475530> (dostęp: 27.01.2015).

³⁵ CIA World Factbook, na podstawie: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html> (dostęp: 23.01.2015).

³⁶ Xi Jinping jest również przewodniczącym Chińskiej Republiki Ludowej.

³⁷ Do APEC należy dwudziestu jeden członków: Australia, Brunei, Chile, Chiny, Hongkong, Filipiny, Indonezja, Japonia, Kanada, Korea Południowa, Malezja, Meksyk, Nowa Zelandia, Papua Nowa Gwinea, Peru, Rosja, Singapur, Stany Zjednoczone, Tajlandia, Tajwan i Wietnam.

z Azją Środkową i Południową, Bliskim Wschodem i Europą. Xi Jinping zadeklarował, że Chiny są gotowe przeznaczyć na ten cel 40 mld USD³⁸. W październiku, również z inicjatywy Chin, powstał założony przez dwadzieścia jeden państw Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych, który miał w planie stanowić alternatywę dla instytucji kontrolowanych przez Zachód, takich jak Bank Światowy czy Azjatycki Bank Rozwoju.

Również na listopadowym szczycie APEC Chiny ogłosiły rozpoczęcie prac przygotowawczych do utworzenia Strefy Wolnego Handlu Azji i Pacyfiku (*Free Trade Area of the Asia-Pacific*). Przyjęto „mapę drogową”, według której konsultacje na temat projektu miały trwać dwa lata, a konkretna propozycja powinna być ogłoszona w listopadzie 2016 r. podczas szczytu APEC w Limie. Przedstawiciele wszystkich państw członkowskich organizacji wyrazili poparcie dla tego planu, choć Stany Zjednoczone zastrzegły, że ich priorytetem jest wejście w życie TPP³⁹. Dlatego też, choć dążą do intensyfikacji relacji gospodarczych z krajami ASEAN, nie planują zawrzeć z tą organizacją układu o wolnym handlu, skupiając się na swym wielkim strategicznym projekcie.

Warto podkreślić, że Chiny mają wiele układów o wolnym handlu z krajami azjatyckimi, a także z innymi potencjalnymi członkami TPP. Wśród nich należy wymienić układ z ASEAN, Chile, Nową Zelandią i Peru. Istnieje również porozumienie o wzajemnym zniesieniu ceł i ułatwieniach handlowych z Australią (trwają również negocjacje o układzie o wolnym handlu) i porozumienie o wspieraniu i ochronie inwestycji zagranicznych między Chinami a Kanadą (*Canada–China Foreign Investment Promotion and Protection Agreement*). Układ o wolnym handlu między Chinami, Koreą Południową i Japonią jest negocjowany od 2012 r.⁴⁰ Można więc stwierdzić, że z listy potencjalnych członków TPP, jedynie Meksyk i Stany Zjednoczone nie są na liście krajów, które posiadają lub negocjują silnie wiążące układy handlowe z Chinami.

Strategia chińska zakłada również udział w już istniejących układach integracyjnych, np. w Południowoazjatyckim Stowarzyszeniu Współpracy Regionalnej (*South Asian Association for Regional Cooperation — SAARC*)⁴¹. Starają się również wyjść z atrakcyjną propozycją do krajów Ameryki Łacińskiej. Na Forum Ministerialnym, które odbyło się w Pekinie w styczniu 2015 r., Xi Jinping zapowiedział nowe inwestycje w tym regionie. W ciągu dziesięciu lat ich wartość miała wynieść 250 mld USD⁴².

³⁸ C. Brugier, *China's Way: the New Silk Road*, http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Brief_14_New_Silk_Road.pdf (28.01.2015).

³⁹ *Apec Summit Backs Beijing Roadmap to Vast Asia-Pacific Free Trade Area*, „The Guardian”, November 11, 2014. Na podstawie: <http://www.theguardian.com/world/2014/nov/11/apec-summit-beijing-roadmap-asia-pacific-free-trade-area> (dostęp: 13.11.2014).

⁴⁰ *China FTA Network*, na podstawie: <http://fta.mofcom.gov.cn/topic/chinarh.shtml> (dostęp: 30.01.2015).

⁴¹ Do SAARC należą: Indie, Pakistan, Bangladesz, Sri Lanka, Nepal, Malediwy i Bhutan.

⁴² *Chiny obiecały Ameryce Łacińskiej 10 lat wielkich inwestycji*, „Puls Biznesu”, 8 stycznia 2015. Na podstawie: <http://www.pb.pl/3981366,12034,chiny-obiecaly-ameryce-lacinskiej-10-lat-wielkich-inwestycji> (dostęp: 30.01.2015). Por. *China's Xi woos Latin America with \$250 bil-*

Inicjatywy chińskie promujące rozwój, formalnie zakładają równość, multilateralizm i korzyści dla wszystkich stron układu. Ma to na celu niwelowanie obaw o chińską dominację w regionie Azji i Pacyfiku. Obawy te są związane między innymi z faktem, że Chiny mają podobną strukturę gospodarczą, przez co stanowią poważną konkurencję dla gospodarek azjatyckich. Mimo to, małe i średnie kraje Azji Południowo-Wschodniej chętnie zawierają porozumienia z Chinami. Oprócz korzyści gospodarczych, mogą w ten sposób uniknąć izolacji w polityce światowej — mocarstwa bardziej interesują się regionem i są skłonne składać korzystne dla nich propozycje. Należy wziąć pod uwagę, że również Japonia i Indie pragną umacniać i rozszerzać swoje wpływy na kontynencie⁴³.

Stany Zjednoczone łączą sojusze z Japonią, Koreą Południową, Filipinami i Tajlandią. Chęć zbliżenia z USA przejawia także Wietnam. Stany Zjednoczone zaznaczają zainteresowanie Azją także przez zwiększanie obecności militarnej w regionie oraz organizując wspólnie z sojusznikami ćwiczenia wojskowe. Chiny, rozbudowujące swój potencjał militarny, są coraz bardziej asertywne w dążeniu do rozstrzygnięcia sporów terytorialnych, które są obecne w ich relacjach z Japonią, Wietnamem, Filipinami, Tajwanem, Malezją i Burnei⁴⁴. Stany Zjednoczone chcą wykorzystać tę sytuację, wzmacniając związki z krajami azjatyckimi, które chcą sobie zapewnić możliwość amerykańskiego wsparcia w razie ewentualnego ataku.

Wnioski

Biorąc pod uwagę interesy strategiczne Stanów Zjednoczonych, można stwierdzić, że obie inicjatywy: TTIP i TPP mieszczą się w planie umacniania i rozszerzania amerykańskich sojuszy. Świadczy o tym negocjowanie warunków zawarcia tak ambitnych porozumień jednocześnie. Są one także wymieniane łącznie w ważnych dokumentach Białego Domu, takich jak doroczne raporty o stanie państwa czy Narodowa Strategia Bezpieczeństwa z 2014 r. jako kluczowe kwestie dla umocnienia pozycji USA na świecie⁴⁵.

lion investments, Reuters, January 8, 2015. Na podstawie: <http://www.reuters.com/news/picture/chinas-xi-woos-latin-america-with-250-bi?articleId=USKBN0KH06Q20150108> (dostęp: 30.01.2015).

⁴³ M. Cook, *Southeast Asia and the Major Powers Engagement not Entanglement*, „Southasia Affairs”, 2014. Na podstawie: <http://eds.b.ebscohost.com.foreignaffairs.han3.lib.uni.lodz.pl/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=441a26c3-43c8-45d2-8d2c-723984100631%40sessionmgr112&hid=119> (dostęp: 12.02.2015).

⁴⁴ *Chiny ostrzegają sąsiadów przed wchodzeniem z nimi w spory dotyczące delimitacji wód morskich*, „Przegląd Prawa Międzynarodowego”, 8 października 2013. Na podstawie: <http://przegladpm.blogspot.com/2013/10/chiny-ostrzegaja-sasiadow-przed.html> (dostęp: 23.01.2015).

⁴⁵ *National Security Strategy*, February 2015, s. 17. Na podstawie: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy_2.pdf (dostęp: 12.02.2015).

Choć w publikacjach naukowych często pojawiała się teza, że dokonując „zwrotu ku Azji”, Stany Zjednoczone zaniedbują relacje transatlantyckie, taka konstatacja okazała się nieprawdziwa. Unia Europejska jest wciąż ważnym partnerem we wzmacnianiu pozycji Zachodu względem Chin, obrony zasad istniejącego systemu gospodarczego, który kraje BRICS chcą zmienić na swoją korzyść. Rozluźnienie sojuszu transatlantyckiego, zauważalne w czasie pierwszej kadencji Obamy, mogło być niekorzystne dla obu stron. Natomiast w polityce wobec krajów azjatyckich Stany Zjednoczone chcą stworzyć alternatywę dla zwiększenia ich współzależności z Chinami.

Siła gospodarcza, którą Stany Zjednoczone mogą umocnić, nierozdzielnie związana jest z koncepcjami *soft* i *smart power*. Dzięki niej będą mogły się angażować na świecie, stabilizując swoją pozycję przez zwiększenie wydatków na programy rozwojowe, ale też wydatków na zbrojenia. Umocnienie sojuszu transatlantyckiego i współpracy z państwami Azji i Pacyfiku może mieć też negatywny skutek w postaci zaostrzenia rywalizacji z krajami, które nie zostaną objęte nowymi porozumieniami. Może ona przenieść się z obszaru gospodarczego na polityczny.

Według Fareeda Zakarii, Stany Zjednoczone nie powinny prowadzić polityki konfrontacyjnej z Chinami, ale raczej przekonać ten kraj, że ich zaangażowanie ma charakter czysto ekonomiczny. Zakaria stwierdził, że region azjatycki będzie się umacniał gospodarczo i scenariusze możliwe są dwa: albo nowe potęgi (Chiny czy Indie) przyjmą model zachodni współpracy gospodarczej i dostosują się do istniejącego systemu, albo będą działać według własnych reguł.⁴⁶ Może to doprowadzić do zastąpienia „konsensusu waszyngtońskiego” — zakładającego model liberalny rozwoju gospodarczego i demokrację, „konsensusem pekińskim” — kapitalizmu kontrolowanego przez autorytarne państwo.⁴⁷ Mimo przedstawionych trudności w zawarciu obu porozumień, ich znaczenie dla Stanów Zjednoczonych jest duże. Dlatego można się spodziewać zdecydowanych działań administracji waszyngtońskiej w celu ich sfinalizowania.

Bibliografia

1. #NoTTIP: Mass Protests Slam US–EU Trade Deal as ‘Corporate Power Grab’, Reuters, October 11, 2014. Na podstawie: <http://rt.com/news/195144-europe-protests-stop-ttip/> (dostęp: 18.01. 2015).
2. 2013 Lough Erne G8 Leaders’ Communiqué, June 18, 2013. Na podstawie: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/207771/Lough_Erne_2013_G8_Leaders_Communique.pdf (dostęp: 12.12.2014).

⁴⁶ F. Zakaria, *Time to Put Trade above Politics*, „Time”, March 3, 2014. Na podstawie: <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,2166058-1,00.html> (dostęp: 12.01.2015).

⁴⁷ E. Oziewicz, *Nowa rola Azji w XXI wieku. Perspektywa ekonomiczna*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej”, 2012, nr 1, s. 8.

3. Akhtar S.I., Jones V.C., *Proposed Transatlantic Trade and Investment Partnership (T-TIP): In Brief*, June 11, 2014, Congressional Research Service. Na podstawie: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R43158.pdf> (dostęp: 11.01.2015).
4. *Apec Summit Backs Beijing Roadmap to Vast Asia-Pacific Free Trade Area*, „The Guardian”, November 11, 2014. Na podstawie: <http://www.theguardian.com/world/2014/nov/11/apec-summit-beijing-roadmap-asia-pacific-free-trade-area> (dostęp: 13.11.2014).
5. Backer L.C., *The Trans-Pacific Partnership: Japan, China, the U.S., and the Emerging Shape of a New World*.
6. Bildt K., Solana J., *A Comeback Strategy for Europe*, na podstawie: <https://www.project-syndicate.org/commentary/2015-ttip-conclusion-critical-by-carl-bildt-and-javier-solana-2015-01> (dostęp: 18.01.2015).
7. Blackwill R.D., O’Sullivan M.L., *America’s Energy Edge*, „Foreign Affairs”, March/April 2014, vol. 93 Issue 2.
8. Bobowski S., *Efekt spaghetti — przejaw czy zagrożenie procesów integracyjnych w regionie Azji i Pacyfiku?*, [w:] „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Ekonomia i Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze”, 19, nr 28, 2008, s. 39–43. Na podstawie: http://www.dbc.wroc.pl/Content/4266/PN_28_EMMSG_19.pdf (dostęp: 12.10.2014).
9. Brugier C., *China’s Way: the New Silk Road*, http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Brief_14_New_Silk_Road.pdf (28.01.2015).
10. Capling A., Ravenhill J., *Multilateralising Regionalism: What Role for the Trans-Pacific Partnership Agreement?*, „The Pacific Review”, 2011, vol. 24, issue 5, s. 558.
11. *China FTA Network*, na podstawie: <http://fta.mofcom.gov.cn/topic/chinarh.shtml> (dostęp: 30.01.2015).
12. *China’s Xi woos Latin America with \$250 billion investments*, Reuters, January 8, 2015. Na podstawie: <http://www.reuters.com/news/picture/chinas-xi-woos-latin-america-with-250-bi?articleId=USKBNOKH06Q20150108> (dostęp: 30.01.2015).
13. *Chiny obiecały Ameryce Łacińskiej 10 lat wielkich inwestycji*, „Puls Biznesu”, 8 stycznia 2015. Na podstawie: <http://www.pb.pl/3981366,12034,chiny-obeccaly-ameryce-lacinskiej-10-lat-wielkich-inwestycji> (dostęp: 30.01.2015).
14. *Chiny ostrzegają sąsiadów przed wchodzeniem z nimi w spory dotyczące delimitacji wód morskich*, „Przegląd Prawa Międzynarodowego”, 8 października 2013. Na podstawie: <http://przegladpm.blogspot.com/2013/10/chiny-ostrzegaja-sasiadow-przed.html> (dostęp: 23.01.2015).
15. CIA World Factbook, na podstawie: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html> (dostęp: 23.01.2015).
16. *Civil Society’s Concerns about the Transatlantic Trade and Investment Partnership*, na podstawie: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/536404/EXPO_IDA%282014%29536404_EN.pdf (dostęp: 30.01.2015).
17. Cook M., *Southeast Asia and the Major Powers Engagement not Entanglement*, „Southasia Affairs”, 2014, na podstawie: <http://eds.b.ebscohost.com/foreignaffairs.han3.lib.uni.lodz.pl/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=441a26c3-43c8-45d2-8d2c-723984100631%40sessionmgr112&hid=119> (dostęp: 12.02.2015).

18. Egan L., Yukhananov A., *G20 Gives U.S. Year-End Deadline for IMF Reforms*, Reuters, 11.04.2014, na podstawie: <http://www.reuters.com/article/2014/G4/11/us-g20-economy-idUSBREA3A1FC20140411> (dostęp: 26.05.2014).
19. Fergusson I.F., McMinimy M.A., Williams B.R., *The Trans-Pacific Partnership (TPP). Negotiations and Issues for Congress*, November 19, 2014, Congressional Research Service. Na podstawie: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R42694.pdf> (dostęp: 23.01.2015).
20. Gryz J., *Proces instytucjonalizacji stosunków transatlantyckich*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2004.
21. Lewis B., de La Hamaide S., *Poland criticizes bilateral trade deals with Moscow after French accord*, na podstawie: <http://www.reuters.com/article/2015/01/26/us-ukraine-crisis-pork-idUSKBNOKZ1SX20150126> (dostęp: 12.02.2015).
22. Lundestad G., *„Empire” by Integration. The United States and European Integration, 1945–1997*, Oxford University Press, New York 1998, s. 125.
23. Matera P., *Relacje transatlantyckie w czasie prezydentury Baracka Obamy. Koniec „specjalnych stosunków”?*, „Przegląd Zachodni”, 2012, nr 4, s. 57.
24. Molendowski E., Polan W., *Dyplomacja gospodarcza. Rola i znaczenie w polityce zagranicznej państwa*, Oficyna, Kraków 2007.
25. *National Security Strategy*, February 2015, s. 17. Na podstawie: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy_2.pdf (dostęp: 12.02.2015).
26. *New Transatlantic Agenda*, na podstawie: http://eeas.europa.eu/us/docs/new_transatlantic_agenda_en.pdf (dostęp: 10.12.2014).
27. Obama B., *State of the Union Address*, February 12, 2013. Na podstawie: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/02/12/remarks-president-state-union-address> (dostęp: 16.12.2014).
28. Office of the US Trade Representative: *Free Trade Agreements*, na podstawie: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements> (dostęp: 02.02.2015).
29. Orbie J., Kerremans B., *Theorizing European Union Trade Politics: Contending or Complementary Paradigms?*, „Journal of Contemporary European Research”, vol. 9, nr 4 (2013), s. 494.
30. Oziewicz E., *Nowa rola Azji w XXI wieku. Perspektywa ekonomiczna*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej”, 2012, nr 1, s. 8.
31. Pardo R., *The Transatlantic Trade and Investment Partnership. A Long Hard Road to Multilateralism?*, European Policy Center. Na podstawie: http://www.epc.eu/prog_details.php?cat_id=4&pub_id=3670&prog_id=2 (dostęp: 12.11.2014).
32. Rostowska M., *Nowe umowy o wolnym handlu receptą na kryzys?*, Biuletyn PISM, nr 59, 3 czerwca 2013. Na podstawie: https://www.pism.pl/files/?id_plik=13785 (18.01.2015).
33. Schott J.J., Cimino C., *Crafting a Transatlantic Trade and Investment Partnership: What Can Be Done?*, Peterson Institute for International Economics, Policy Brief, March 2013. Na podstawie: <http://www.iie.com/publications/interstitial.cfm?ResearchID=2352> (dostęp: 12.12.2014).
34. Sheets C.A., *How To Fight The Trans-Pacific Partnership: Anti-TPP Petitions, Protests & Campaigns*, „International Business Times”, November 18, 2013.

- Na podstawie: <http://www.ibtimes.com/how-fight-trans-pacific-partnership-anti-tpa-petitions-protests-campaigns-1475530> (dostęp: 27.01.2015).
35. Srinivas S., *Trans Pacific Partnership: Obama Ready to Defy Democrats to Push Secretive Trade Deal*, „The Guardian”, January, 20, 2015. Na podstawie: <http://www.theguardian.com/business/2015/jan/20/barack-obama-trans-pacific-partnership-republicans> (dostęp: 10.02.2015).
36. *Stosunki UE–USA*, na podstawie: http://www.msz.gov.pl/pl/c/MOBILE/polityka_zagraniczna/inne_kontynenty/ameryka_polnocna/stosunki_dwustronne_ameryka_pln/stosunki_ue__usa (dostęp: 18.01.2015).
37. Sutton K., *TTIP Negotiations: a Summary of Round 8*, Berterlsmann Foundation, February 11, 2015. Na podstawie: <http://www.bfna.org/sites/default/files/publications/BBrief%20TTIP%20Summary%20Round%208%20%2811Feb15%29.pdf> (dostęp: 16.02.2015).
38. *Trade Regulatory Order*, „Washington University Global Studies Law Review”, 2014, vol. 13, issue 3, 2014.
39. Walczak M., *Instytucjonalizacja stosunków transatlantycznych*, „Studia Europejskie”, 2011, nr 1, s. 59.
40. Wódka J., *Rewitalizacja partnerstwa transatlantycznego? Perspektywy Transatlantycznego Partnerstwa na rzecz Handlu i Inwestycji*, s. 110–113. Na podstawie: http://www.isppan.waw.pl/subpage/europeistyka//publikacje/files/jakub_wodka_art2.pdf (dostęp: 25.11.2014).
41. Zakaria F., *Time to Put Trade above Politics*, „Time”, March 3, 2014. Na podstawie: <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,2166058-1,00.html> (dostęp: 12.01.2015).
-

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza politycznego i strategicznego znaczenia dla Stanów Zjednoczonych negocjowanych obecnie układów: Transatlantycznego Partnerstwa w Dziedzinie Handlu i Inwestycji i Partnerstwa Transpacyficznego. Pierwszy z nich, oprócz przewidywanych korzyści gospodarczych, ma w zamierzeniu amerykańskich decydentów doprowadzić do zacieśnienia współpracy na innych polach i umocnienie sojuszu. Niewątpliwie ta konsolidacja ma również na celu stworzenie przeciwwagi dla rosnących wpływów Chin. Podobne założenie strategiczne przyświeca negocjatorom Partnerstwa Transpacyficznego. W artykule zostaną przedstawione również zagrożenia dla sojuszy Stanów Zjednoczonych związane z procesem negocjacyjnym.

Abstract

The purpose of this article is an analysis of the political and strategic importance for the United States of currently negotiated agreements: Transatlantic Trade and Investment Partnership and Trans-Pacific Partnership. In addition to the expected economic benefits, the treaties are tailored to strengthen cooperation in other fields and consolidation of the existing alliances or their enlargement. Undoubtedly, the United States also aims at creating counterbalance to the growing influence of China. In the article a threat to the United States' alliances related to the negotiating process will be also presented.

Słowa kluczowe

Polityka zagraniczna Baracka Obamy, sojusze strategiczne Stanów Zjednoczonych, Transatlantyckie Partnerstwo w Dziedzinie Handlu i Inwestycji, Partnerstwo Transpacyficzne.

Key words

Foreign policy of Barack Obama, US strategic alliances, Transatlantic Trade and Investment Partnership, Trans-Pacific Partnership.

Paulina Matera — dr hab., prof. nadzw. UŁ. Pracuje w Katedrze Amerykanistyki i Mass Mediów na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego.

Zainteresowania badawcze: polityka zagraniczna Stanów Zjednoczonych, relacje transatlantyckie i historia USA. Jest autorką monografii „*Francja w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych w latach 1929–1933*”, (Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2003), *Uwarunkowania ekonomiczne polityki Stanów Zjednoczonych wobec Europy Zachodniej za*

prezydentury Richarda M. Nixona (1969–1974) (Wydawnictwo UŁ, Łódź 2012) oraz (we współautorstwie z Rafałem Materą) pracy *Stany Zjednoczone i Europa. Stosunki polityczne i gospodarcze. 1776–2004* (Książka i Wiedza, Warszawa 2007).

Twoje ulubione miejsce do studiowania w Łodzi

Pomysł na przygotowanie tej monografii pojawił się w związku z chęcią podsumowania bogatego dorobku naukowego samodzielnych pracowników nauki Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego. Publikacja ma na celu ukazanie eksperckiego potencjału tego zespołu, który zajmuje się bardzo szerokim spektrum międzynarodowych problemów politycznych, społecznych, ekonomicznych i kulturowych.

Interdyscyplinarność jest traktowana jako ważny atut prowadzonych przez nas badań politologicznych oraz kulturowych. Jest ona jednocześnie wyrazem konsekwentnego dążenia do posługiwania się nowoczesnymi metodami naukowymi, łączącymi harmonijnie wiedzę z zakresu nauk społecznych, humanistycznych i ekonomicznych.

Autorzy w swoich opracowaniach podjęli zarówno szczegółowe wątki związane z wyzwaniami strategicznymi występującymi w wybranych regionach świata, jak też bardziej uniwersalne rozważania nad warsztatem badawczym naukowca zajmującego się międzynarodowymi studiami politologicznymi i kulturowymi.

prof. dr hab. Tomasz Domański

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: księgarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63

ISBN 978-83-8088-086-3